

Korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelman ohjausryhmän kokospöytäkirja

Aika 8.10.2021 klo 11.00–13.00

Paikka Microsoft Teams

Läsnä Jääskeläinen Atte, opetus- ja kulttuuriministeriö (puheenjohtaja)
Heikkinen Erja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Hämäläinen Keijo, Jyväskylän yliopisto
Koski Jouni, Laurea-ammattikorkeakoulu
Kykkänen Jani, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
Lehto Petra, työ- ja elinkeinoministeriö
Mannila Heikki, Suomen Akatemia
Mielityinen Ida, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
Niemelä Ilkka, Aalto-yliopisto
Sippola Anniina, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK ry
Syväjärvi Antti, Lapin yliopisto
Vidgrén Mervi, Savonia-ammattikorkeakoulu
Vuorinen Birgitta, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kettunen Pauli, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri)

Poissa Nieminen Sanna, valtiovarainministeriö

Asiantuntijat Innola Maija, opetus- ja kulttuuriministeriö
Karhu Jorma, opetus- ja kulttuuriministeriö
Palonen Maarit, opetus- ja kulttuuriministeriö

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 11.03.

2 Tilannekatsaus: Koulutusvastuujärjestelmän uudistaminen

Valmisteluryhmän puheenjohtaja Maarit Palonen esitteli tilannekatsauksen ryhmän toiminnasta (ks. liite 1). Ryhmä toivoi ohjausryhmältä kannanottoja korkeakoulujen sopimusprosessin mahdolliseen hyödyntämiseen koulutusvastuukysymyksissä sekä tutkintonimikkeiden mahdolliseen uudistamiseen. Palonen myös kertoi, että valmisteluryhmässä on ollut kannatusta ajatukselle, että koulutusvastuu pääsääntöisesti koskisi kaikkia syklejä, mutta että tästä voitaisiin perustellusta syystä poiketa.

Puheenjohtaja avasi keskustelun aiheesta.

Keskustelussa esitettiin erilaisia kantoja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen tutkintonimikkeiden muuttamisesta maisteri AMK -muotoon. Puheenjohtaja totesi, että kysymys ei välttämättä ole merkittävä juuri osaavan työvoiman tarjonnan lisäämisen kannalta.

Koulutusvastuiden huomautettiin olevan pitkäaikaisia ja strategisen tason asioita, jotka eivät saa muuttua yllättäen. Ohjausryhmä yhtyi valmisteluryhmän kantaan siinä, että koulutusvastuiden on hyvä myös tulevaisuudessa olla myös velvollisuuksia. Järjestelmän joustavoittamista ja säätelyn ”raekoon” kasvattamista kannatettiin. Korkeakoulujen autonomian lisääminen ja yhteistyön kehittäminen nähtiin mahdollisuuksina. Myös järjestelmän kehittäminen mahdollistamaan tulevaisuudessa jatkuvan hakumenettely haluttiin selvittää.

Puheenjohtaja veti yhteen ohjausryhmän linjaukset:

Koulutusvastuujärjestelmän olisi tulevaisuudessa hyvä

- perustua nykyistä karkeampaan säätelyyn, koota tutkintonimikkeitä suuremmiksi kokonaisuuksiksi joustavuutta tavoitellen,
- muutosten käsittelyn tulisi toteutua ennakoitavassa prosessissa, joka pitää kiinni laadusta ja tutkitun tiedon merkityksestä sekä mahdollistaa sopimusneuvottelujen kytkemisen koulutusvastuista päättämiseen huomioiden koulutuksen vaatimat investoinnit ja resurssit,
- sisältää kuvaukset koulutusvastuiden myöntämisen perusteluista,
- edellytysten täytyessä mahdollistaa jatkuva haku,
- mahdollisesti kohdistua vain osaan koulutussykleistä huomioiden kuitenkin, että opintopolut pysyvät selkeinä eivätkä pitene,
- huomioida korkeakoulujen välinen yhteistyö keinona, jolla voidaan vastata alueellisiin tarpeisiin.

Puheenjohtaja totesi, että analyysiryhmä voisi jatkovalmistelussa selvittää yhteistyön kannusteita.

3 Tilannekatsaus: Osaavan työvoiman tarjonnan lisääminen

Valmisteluryhmän puheenjohtaja Maija Innola esitteli tilannekatsauksen ryhmän toiminnasta ja alustavat toimenpideaihiot (ks. liite 2) sekä pyysi ohjausryhmältä linjauksia siitä, mitä ryhmän nimeämistä kokonaisuuksista kannattaisi työstää pidemmälle.

Puheenjohtaja avasi keskustelun aiheesta.

Ohjausryhmän jäsenet pitivät koulutusasteen nostamisen tavoitetasoon johtaviin aloituspaikkalisäyksiin vaadittavien resurssien tarkempaa selvittämistä hyvänä ehdotuksena, unohtamatta lisäysten vaikutuksia tutkimukseen ja tutkimuksen ja opetuksen suhteeseen.

Ensikertalaisikiintiöihin suhtauduttiin lievällä varauksella: edellisen muutoksen vaikutuksia ei tiedetä vielä tarkasti, ja tutkintojen kasautumista olisi hyvä torjua muiden, joustavien vaihtoehtojen tarjoamisella sen sijaan, että ainoastaan vaikeutetaan toisen opiskelupaikan saamista. Opiskelupolkujen joustavoittaminen olisi tärkeää myös siksi, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voisivat helpommin hakea suoraan maisteriopintoihin; nykyisin he joutuvat usein hakemaan paikkaa kandiopintojen kautta, jolloin ensikertalaisikiintiö on koulutustason nostoa estävä tekijä. Keskustelussa huomautettiin myös, että on tärkeää muistaa osaamistason nostaminen myös koko työikäisessä väestössä.

Valintakokeiden ja opiskelijavalintojen uudistukset ja erityisesti korkeakoulujen ja alojen välisen yhteistyön lisääntyminen nähtiin yhtenä tärkeänä keinona helpottaa ja nopeuttaa korkeakoulutukseen pääsyä. Todettiin, että opiskelijavalintojen ja valintakokeiden kehittäminen kuuluu korkeakoulujen autonomiaan ja kehittämistyötä on käynnissä, mutta valintojen kehittäminen voi olla osa keskustelua ja osana korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelman toimenpidekokonaisuutta. Ohjausryhmä korosti, että ensin olisi tärkeää saada tietoa edellisten valintauudistusten todellisista vaikutuksista. Esimerkiksi ammattikorkeakouluissa hakijat jättivät usein opiskelupaikan ottamatta ja osa ei osallistu edes valintakokeeseen. Ohjausryhmässä oli kuitenkin yhteinen näkemys, että sisääntuloväylien monipuolistaminen tulevaisuudessa olisi toivottavaa. Myös jo opiskelupaikan saaneiden valmistumisen tukeminen ja opintojen ohjaus pudokkuuden vähentämiseksi nähtiin tärkeänä.

Puheenjohtaja veti yhteen ohjausryhmän linjaukset:

Osaavan työvoiman tarjonnan lisäämisen valmisteluryhmän tulisi seuraavaksi

- laatia poliittista päätöksentekoa varten realistiset skenaariot 50 % korkeakoulutusasteeseen johtavista aloituspaikkalisäyksistä ja niihin vaadittavista resursseista, tavoitteena pitkäjänteinen tarjonnan lisäys ja ennustettava resurssitaso, tarkemmat laskelmat analyysiryhmän tehtäväksi huomioiden vaikutukset tutkimukseen,
- huomioida jatkuva oppiminen osana koulutuksen systeemistä kokonaisuutta,
- etsiä keinoja korkeakouluopintojen aloitusiän aikaistamiseen joustavan tarjonnan mahdollisuuksien lisäämisestä ja ensikertalaisten sisäänoton lisäämisestä,
- tutkia korkeakoulujen alakohtaisen ja alojen välisen yhteistyön lisäämisen mahdollisuuksia opiskelijavalinnoissa, erityisesti valintakokeissa,

- selvittää mahdollisuuksia nykyistä joustavamman kandidaatti–maisteri-polun luomiseksi soveltuville aloille, jos mahdollista, analyysiryhmä selvittää tällaisen polun luomisen vaikutuksia työvoiman tarjontaan ja koulutuksen kustannuksiin ottaen huomioon opintososiaaliset etuudet,
- pohtia keinoja korkeakoulujen välisen yhteistyön tehostamiseksi niin että opintojen sujuvuutta voitaisiin tukea ja pudokkuutta ehkäistä paremmin,
- tutkia mahdollisuuksia räätälöidyn koulutustarjonnan lisäämiseksi sekä rahoitusmallin uudistamiseksi kannustamaan korkeakoulujen yhteistyötä sekä avoimen verkkotarjonnan lisäämisessä ja koordinoinnissa että muutoin,
- pohtia korkeakoulujen mahdollisia esteitä osallistua maksullisen koulutustarjonnan markkinoille tavalla, joka edistäisi jatkuvan oppimisen tarjonnan lisäämistä, ja näiden esteiden mahdollista poistamista.

4 Tilannekatsaus: Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton lisääminen

Valmisteluryhmän puheenjohtaja Birgitta Vuorinen esitteli tilannekatsauksen ryhmän toimintaan (ks. liite 3). Ryhmä toivoi ohjausryhmältä linjauksia erityisesti seuraaviin kysymyksiin: miten asetetut numeeriset tavoitteet tulisi määritellä; missä määrin valmistelussa tulisi pohtia kv-osaajien rekrytoinnin kohdistamista maa- ja alakohtaisesti; kuinka paljon huomiota valmistelussa tulisi antaa työelämäkohtaamisten alustan, palkkatukien tai verohelpotusten tai muiden keinojen työstämiselle?

Puheenjohtaja avasi keskustelun aiheesta.

Keskustelussa pidettiin tärkeänä lupaprosessien toimivuutta ja työelämän kanssa tehtävää yhteistyötä ja työelämään kiinni pääsemistä. Työ- ja elinkeinoministeriön edustaja Petra Lehto totesi opiskelijoiden Suomeen jäämistä helpottavia lakimuutoksia olevan tulossa voimaan maaliskuussa 2022 ja että lupaprosesseihin liittyvä palvelukehitys on työn alla.

Työllistymisen suhteen ohjausryhmässä pidettiin tärkeänä työelämärajapinnan kehittämistä; opiskelijoiden motivointi verohelpotuksilla ei ole tehokas keino, jos opiskelija haluaisi muutenkin jäädä Suomeen, mutta ei saa töitä. Tällaisessa tapauksessa palkkatuki voisi kohdistua paremmin työpaikan saamiseen. Myös työmarkkinoilla vallitsevat asenteet ja kielitaitovaatimukset ovat keskeisessä asemassa. Kansainvälisten opiskelijoiden kolminkertaistamisen tarkastelussa painopiste on I ja II-syklissä. Tohtorintutkintojen määrän tarkastelu on tärkeää osaamistason nostamisen kannalta, ja tämä tapahtuu myös osana TKI-tiekarttatyöskentelyä. Myös työllistymistavoitteen (75%) osalta kolmas sykli eroaa vaadittavien toimenpiteiden osalta ensimmäisen ja toisen syklin koulutuksesta.

Puheenjohtaja veti yhteen ohjausryhmän linjaukset:

Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton valmisteluryhmän tulisi seuraavaksi

- selvittää analyysiryhmän tuella, miten opiskelijoita voisi ohjata aloille, joilla työllistyminen on todennäköistä sekä sen, mitkä nämä alat ovat,
- selvittää analyysiryhmän tuella palkkatuen ja verohelpotusten mahdollisuuksia, ja mahdollista vaikutusta siihen, että korkeakoulut voisivat rahoittaa laajenevaa koulutustarjontaa lukuvuosimaksuilla,
- pohtia mahdollisuuksia yhtenäisen ja vaikuttavan maakuvatyön ja markkinoinnin kehittämiseksi sekä työnjaon selkeyttämiseksi opiskelijarekrytoinnissa ja opiskelijoiden työllistymisen tukemisessa,
- pohtia keinoja työelämäkohtaamisten helpottamiseksi, esimerkiksi tähän tarkoitukseen kehitettävän alustan avulla.

Puheenjohtaja totesi oleskelulupaprosessien sujuvuuden olevan tärkeä asia, mutta sen työn ollessa käynnissä siitä ei tarvitse linjata tämän ohjelman työskentelyn yhteydessä.

5 Tilannekatsaus: Kasvun tukeminen vahvalla TKI-toiminnalla

Erja Heikkinen esitteli tilannekatsauksen TKI-tiekartan päivittämisestä (ks. liite 4). Lisäksi Heikkinen totesi, että korkeakoulusektoria tullaan kuulemaan TKI-tiekartan luonnoksesta marras-joulukuun vaihteessa järjestettävän johdon seminaarin yhteydessä. Keskeisin yhteys TKI-tiekartan ja korkeakoulujen kestäväen kasvun ohjelman välillä on tutkijakoulutetun työvoiman riittävyys yhteiskunnan kaikilla sektoreilla, korkeimmin koulutettujen (maisterit ja tohtorit) merkitys korkeakoulutustasoista osaamista vaativien uusien työpaikkojen synnyssä sekä tohtoreiden osaamisen hyödyntäminen yliopistojen ulkopuolella kasvun edesauttamiseksi.

Puheenjohtaja avasi keskustelun aiheesta.

Todettiin ammattikorkeakoulujen olevan yksi suurimmista työnantajista, jotka tarvitsevat tohtoreiden osaamista – tärkeää kuitenkin olisi, että heillä olisi myös työkokemusta yksityiseltä sektorilta. Myös elinkeinoelämän erilaisten tarpeiden ymmärtäminen ja yhteistyö nähtiin tärkeänä. TKI:n muistutettiin olevan myös ihmisten tekemää työtä, jonka onnistumisen edellytyksinä ovat toimivat infrat ja riittävät resurssit.

Puheenjohtaja toivoi TKI-valmistelusta syötteitä tämän ryhmän toimintaan, erityisesti siltä osin kuin TKI-toiminta toisaalta tukee tutkijakoulutetun työvoiman tarjonnan lisäämistä, ja myös siltä osin kuin TKI-toiminta mahdollistaa osaavan työvoiman tarjontaan tähtäävien toimenpiteiden onnistumista, esimerkiksi tukien korkeakoulutusta ja sen laatua.

6 Muut asiat

Puheenjohtaja kysyi analyysiryhmän puheenjohtaja Jorma Karhulta, mitä analyysiryhmä tämän keskustelun perusteella ottaa käsiteltäväkseen. Aikataulu on tiukka, ja jo marraskuun lopussa pitäisi olla raportoitavissa tuloksia. Karhu totesi koulutusmäärien kasvattamiseen liittyvien skenaarioiden ja resurssien selvittämisen

olevan keskeisiä. Aiheeseen liittyy oletuksia jotka vaikuttavat niiden perusteella laskettaviin skenaarioihin. Myös ensikertalaiskiintiöiden tähänastisia vaikutuksia selvitetään.

Puheenjohtaja totesi, että on valittava, mitä tutkitaan syksyn 2021 kuluessa ja mihin tarvitaan enemmän aikaa. Esimerkiksi rahoitusmalliin liittyvä selvittäminen vaikuttaa tarpeelliselta, mutta se on tehtävä pidemmän ajan kuluessa. Tarkempia analyysejä tarvitaan erityisesti niistä aiheista, joista tämä kokous linjasi.

Puheenjohtaja totesi, että seuraavaan ohjausryhmän kokoukseen valmisteluryhmiltä odotetaan jo konkretisoituja ehdotuksia toimenpiteistä ja arvioita niiden vaikutuksesta työvoiman tarjontaan sekä tarvittavista resursseista. Seuraavat kokoukset

1.11.2021 klo 12–14. Kokouksessa käsitellään valmisteluryhmien ensimmäisiä tuloksia.

25.11.2021 klo 13–15. Kokouksessa käsitellään valmisteluryhmien alustavat ehdotukset.

30.11.–1.12.2021. Korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaari; korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelmasta on tarkoitus käydä keskustelua.

13.12.2021 klo 10–12. Kokouksessa käsitellään valmisteluryhmien lopulliset ehdotukset.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.00.

Liitteet

Liite 1: Koulutusvastuujärjestelmän uudistaminen valmisteluryhmän näkemyksiä 04102021

Liite 2: valmisteluryhmä osaavan työvoiman tarjonta_ohry081021

Liite 3: Valmisteluryhmä Koulutusperusteisen maahanmuuton lisääminen_ohry 081021

Liite 4: TKI-tiekartta 070921